

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра кримінального права

Лабораторія «Інновації у сфері кримінальної юстиції»

Одеський осередок ВГО «Асоціація кримінального права України»

КОНСЕРВАТИВНО-ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

Одеської науково-практичної конференції

24 листопада 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2024

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)
К65

Відповідальний за випуск **Ю. Ю. Коломієць.**
Матеріали видано в авторській редакції.

Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права : матеріали Одеської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 лист. 2023 р.) / відп. ред. проф. Ю. Ю. Коломієць. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. – 252 с.

ISBN 978-617-8263-98-0

У збірнику матеріалів Одеської науково-практичної конференції «Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права» відображено консервативні і ліберальні ідеї професорсько-викладацького складу кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», аспірантів, студентів, школярів, які цікавляться проблемами сучасного кримінального права України, а також практиків, готових до співробітництва з науковцями.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, практиків, небайдужих до кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням.

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)

ISBN 978-617-8263-98-0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2024

Березовська Наталя Леонідівна	
Біологічний критерій початку та закінчення життя	197
Горбачова Ірина Михайлівна	
Порушення трудових прав людини	205
Колодін Денис Олексійович	
Підкуп як кримінально-правова практика у виборчому процесі	211
Тимофєєва Лілія Юрійвна	
Виклики щодо реалізації принципів кримінального права України в умовах реформування	216
Агапова Каріна Вікторівна	
Характеристика особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у складі молодіжних угруповань	222
Радковська Ірина Сергіївна	
Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК ФРН	227
Мустафаєва Анна Іванівна	
Кримінально-правова охорона ембріона в Україні	233
Нековаль Єгор Ігорович	
Кримінальна заборона посягань на виборчу систему: коротке порівняння вітчизняного та німецького досвіду	238
Рутковська Анастасія Русланівна	
Незаконне поводження зі зброєю та бойовими припасами в умовах російсько-української війни	243
Сидорець Вікторія Павлівна	
Судовий прецедент як джерело кримінального права	248
Момоток Микола Олександрович	
Кримінальне право у XXII столітті	251

Радковська Ірина Сергіївна

аспірантка кафедри кримінального права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Наукова біографія

У 2019 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія», де здобула ступінь магістра права. Також у 2019 році закінчила Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, де здобула ступінь бакалавра філології (англійська мова та література, переклад). У 2020 році вступила до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія» на кафедру кримінального права.

Наукові інтереси: суб'єкти кримінальних правопорушень, кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

**КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ
ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ЗА КК ФРН**

Для України, як держави, яка обрала євроінтеграційний курс, надзвичайно важливим є вивчення досвіду держав-членів Європейського Союзу, зокрема й у сфері кримінального права, та порівняння його з вітчизняним законодавством для виявлення можливостей перейняття кращого досвіду.

Аналізуючи КК ФРН [1], зазначимо, що його Загальна частина не є такою деталізованою, як Загальна частина чинного КК України [2]. Кримінальне законодавство ФРН не містить детальних положень щодо суб'єкта кримінального правопорушення, стадій вчинення кримінального правопорушення, тощо. Тим не менш, у кодексі наявна низка цікавих положень, які варті уваги.

Параграф 44 КК ФРН, який стосується заборони керування транспортним засобом, містить положення, що даний захід може застосовуватися до особи, навіть якщо вчинення кримінального

правопорушення не пов'язане з керуванням транспортним засобом або виконанням обов'язків водія [1].

Також параграф 69 КК ФРН передбачає можливість позбавлення права керування транспортним засобом, якщо буде доведено, що особа є непридатною до керування транспортним засобом. При цьому у пункті 2 цього параграфу зазначено, що, у випадках: створення загрози дорожньому руху (розділ 315с), незаконних автоперегонів (розділ 315d), керування автомобілем у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння (стаття 316), залишення місця ДТП, якщо правопорушник знав або повинен був знати, що внаслідок ДТП особа загинула, отримала серйозні поранення або було завдано значної шкоди майну іншої особи (стаття 142), сп'яніння (стаття 323а), тоді особа, як правило, вважається непридатною до керування транспортними засобами [1].

При цьому у параграфі 69а КК ФРН зазначено, що суд може прийняти рішення про безстрокове позбавлення права керування транспортним засобом, якщо очікується, що встановленого законом максимального строку буде недостатньо для запобігання небезпеці, яку представляє особа. Якщо особа не має посвідчення водія, суд все одно може прийняти рішення про позбавлення права керування транспортним засобом.

Вважаємо, що дане положення є раціональним та покликане максимально враховувати особу правопорушника при призначенні остаточного покарання. На нашу думку, дане положення може бути імплементоване до чинного КК України та застосовуватися у тих випадках, коли позбавлення права керувати транспортним засобом на певний строк не є достатнім.

Таким чином, пропонуємо доповнити абзац 4 частини 1 статті 55 чинного КК України наступим: «У разі повторного вчинення особливо тяжкого злочину, передбаченого Розділом XI Особливої частини цього кодексу, з урахуванням особи винного, позбавлення права керувати транспортними засобами може застосовуватися безстроково».

Звернімо увагу також на параграф 139 КК ФРН, який стосується виключення відповідальності за неповідомлення про злочин, що готується. Цікавими у даному випадку є два аспекти. По-перше, за загальним правилом, особа, яка не повідомила про злочин, що готується її близьким родичем, звільняється від покарання, якщо вона доклала зусилля для того, щоб відмовити близького родича від вчинення злочину або запобігти наслідкам. Тим не менш, є ряд злочинів, про які особа має повідомити у будь-якому випадку. До них

відноситься, зокрема: напад на повітряний або морський рух (параграф 316с (1) терористичною організацією (параграф 129а, також поєднаний з параграфом 129b (1) [1]. Вважаємо, що дане положення є цікавим, однак неприйнятним для нашої ментальності та культури, адже статтею 396 чинного КК України передбачено, що не підлягають кримінальній відповідальності за заздалегідь не обіцяне приховування злочину члени сім'ї чи близькі родичі особи, яка вчинила злочин, коло яких визначається законом.

Говорячи про Особливу частину КК ФРН, зазначимо, що вона не містить окремого розділу, присвяченого транспортним злочинам, тому вони містяться в інших розділах.

Так, розділ 7 «Злочини проти громадського порядку» містить параграф 142, який передбачає відповідальність за залишення місця ДТП. Ми цілком підтримуємо дане положення та *пропонуємо доповнити чинний КК України статтею, яка встановлюватиме кримінальну відповідальність за залишення місця ДТП у разі спричинення потерпілому тяжкого тілесного ушкодження або смерті.*

Розділ 19, який має назву «Крадіжка та незаконне заволодіння майном», містить параграф 248в «Незаконне використання транспортного засобу», який передбачає відповідальність за використання транспортного засобу або велосипеду проти волі особи, уповноваженої ними користуватися. У даному параграфі під транспортним засобом розуміють транспортні засоби, які приводяться в рух за допомогою двигуна, а також наземні транспортні засоби лише в тій мірі, в якій вони не є залізничним транспортним засобом. Дане діяння карається позбавленням волі на строк, що не перевищує трьох років, або штрафом, якщо воно не підлягає більш суровому покаранню відповідно до інших положень КК ФРН. При цьому у кодексі зазначено, що даний злочин переслідується лише за заявою, тобто, оперуючи кримінально-процесуальною термінологією, належить до кримінальних правопорушень, провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення.

Фактично, даний параграф є тотожним статті 289 чинного КК України, за винятком такого предмета злочину як велосипед. У науці та вітчизняному законодавстві на даний момент існують різні точки зору щодо місця кримінального правопорушення, яке полягає у незаконному заволодінні транспортним засобом. Так, як бачимо, у КК ФРН дане кримінальне правопорушення відноситься до злочинів проти власності. У чинному ж КК України воно належить до кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. На нашу думку, розмежування має йти

саме за предметом кримінально-протиправного посягання та тими суспільними відносинами, яким завдається найбільша шкода. Так, до прикладу, особа, яка викрадає як автомобіль, так і велосипед, посягає на відносини власності. Однак, викравши велосипед, дана особа не може нанести суттєвої шкоди відносинам, які виникають у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту. Особа ж, яка викрадає автомобіль, також завдає шкоди відносинам власності. Тим не менше, з урахуванням того, що автомобілі відносяться до джерел підвищеної небезпеки, існує потенційна загроза завдання суттєвої шкоди життю та здоров'ю інших учасників дорожнього руху. Таким чином, вважаємо, що у випадку незаконного заволодіння механічними транспортними засобами мова має йти про кримінальне правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту, а у випадку незаконного заволодіння велосипедом – про кримінальне правопорушення проти власності.

Наявна згадка про транспорт також у параграфі 263 КК ФРН, який передбачає відповідальність за шахрайство. Так, відповідно до пункту 3, одним із особливо тяжких видів шахрайства вважається подія, де особа вдає, що страховий випадок стався після того, як вона або інша особа спричинили затоплення або посадку судна на мілину [1].

Переважа більшість транспортних кримінальних правопорушень міститься у розділі «Злочини, що становлять суспільну небезпеку» КК ФРН.

Зокрема, параграф 315с КК ФРН встановлює відповідальність за загрозу дорожньому руху, яка може проявлятися у наступному: якщо особа під час дорожнього руху:

1) керує транспортним засобом, хоча вона не у змозі безпечно керувати транспортним засобом: а) внаслідок вживання алкогольних напоїв або інших одурманюючих речовин або б) через розумові або фізичні вади, або

2) з грубим порушенням ПДР і з необережності: а) не дотримується переваги, б) неправильно виконує обгін або іншим чином неправильно керує під час обгону, в) неправильно їде в районі пішохідних переходів, г) їде занадто швидко в місцях з поганою видимістю, на перехрестях доріг, вузлах або залізничних переїздах, ґ) не тримається правого боку дороги у місцях з недостатньою видимістю, д) повертає, їде назад або всупереч напрямку руху, або намагається зробити це на автомагістралі чи головній дорозі або є) не робить транспортні засоби, які зупинилися або зламалися, розпізнаваними на достатній відстані, хоча це необхідно для забезпечення безпеки

руху, і тим самим створює небезпеку для життя чи здоров'я іншої особи чи майна значної цінності.

Вважаємо даний підхід, використаний законодавцем ФРН, який полягає у зазначенні найбільш небезпечних порушень ПДР, досить цікавим, однак неприйнятним для нашої правової системи, адже саме бланкетний характер формулювання диспозицій певних статей дає змогу охопити весь масив нормативно-правових актів, які регулюють ті чи інші відносини, що дозволяє уникнути можливих маніпуляцій.

Параграф 316 КК ФРН, як і кримінальні закони низки інших держав, встановлює відповідальність за сам лише факт керування транспортним засобом у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння [1]. *Пропонуємо доповнити розділ XI Особливої частини КК України статтею, яка передбачатиме відповідальність за кримінальний проступок, який полягає у керуванні транспортним засобом у стані сильного алкогольного сп'яніння.*

Параграф 316а КК ФРН передбачає відповідальність за напад на водія з метою вчинення пограбування і має наступний вигляд:

Особа, яка з метою вчинення пограбування (параграф 249 або 250), крадіжки із застосуванням сили (параграф 252) або вимагання із застосуванням сили чи погрози силою (стаття 255) посягає на життя, здоров'я чи свободу прийняття рішень водія транспортного засобу або пасажирів, і таким чином використовує особливі умови дорожнього руху, підлягає покаранню у виді позбавлення волі на строк не менше п'яти років. Якщо, вчинивши злочин, особа принаймні з необережності спричинила смерть іншої особи, покаранням є довічне позбавлення волі або позбавлення волі на строк не менше 10 років [1]. Вважаємо, що дане положення є досить цікавим, враховує особливості умов дорожнього руху і може бути розглянуто з можливістю імплементації до чинного КК України.

Наостанок звернемо увагу на параграф 323а КК ФРН, який, на нашу думку, є дуже цікавим законодавчим рішенням. Так, особа, яка навмисно або з необережності вводить себе в стан сп'яніння шляхом вживання алкогольних напоїв або інших одурманюючих речовин, карається позбавленням волі на строк не більше п'яти років або штрафом, якщо вона вчинила протиправну дію, перебуваючи в такому стані, і не може бути піддана кримінальному покаранню за це через відсутність кримінальної відповідальності внаслідок сп'яніння. Покарання не може бути суворішим від покарання, передбаченого за злочин, який було вчинено у стані сп'яніння.

Отже, підбиваючи підсумки, зазначимо, що КК ФРН містить ряд положень, відсутніх у чинному КК України, які можуть бути розглянуті з метою імплементації до чинного кримінального законодавства України.

Список використаних джерел

1. German Criminal Code. *Federal Ministry of Justice*. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html#gl_p1771
2. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.

Ключові слова: транспортні кримінальні правопорушення, КК ФРН, суб'єкт кримінального правопорушення, ДТП, стан сп'яніння.

Key words: transport criminal offences, CC of the FRG, a subject of a criminal offence, road traffic accident, state of drunkenness.

Науковий керівник:

Мирошніченко Наталія Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України.